

מרכז המידע למודיעיין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

28 בינואר 2008

הפלת גדר הגבול שבין רצועת עזה למצרים היוותה להערכתנו מהלך מתוכנן היטב ע"י חמא"ס. מהלך זה, יצר מציאות חדשה, המאפשרת לחמא"ס ולשאר ארגוני הטרור להברیح בחופשיות פעילים ואמצעי לחימה (כולל כלי נשק מתקדמים) לרצועת עזה ולשגר חוליות טרור לישראל דרך סיני. המצרים פועלים למציאת פיתרון פנים-פלסטיני לבעיה אולם חמא"ס אינה מתכוונת להשמיט מידה את ההישג בו זכתה¹

כוחות מצריים מתגוננים מפני אבנים שמיידים בהם פלסטינים המנסים לחצות את המעבר (רויטרס, 25 בינואר)

¹ בהמשך ללקט מידע: "המוני תושבים נוהרים מהרצועה למצרים ובחזרה, בעקבות פריצת גדר הגבול במספר מקומות, זאת, במסגרת מסע לחצים שמפעילה חמא"ס על מצרים על מנת שזו תפתח באופן חד-צדדי את מעבר רפיח לתנועה. המעבר החופשי של הפלסטינים דרך גדר הגבול מאפשר לארגוני הטרור להברیح פעילים ואמצעי לחימה לרצועה" (23 בינואר)

1. הפלת גדר הגבול שבין רצועת עזה למצרים ונהירת מאות אלפי תושבי רצועת עזה לרפיח המצרית מהווים להערכתנו, **מהלך מתוכנן היטב של חמא"ס**, שעלולות להיות לו **משמעות** **אסטרטגיות** בכל הנוגע למעמדה של הישות האסלאמית-רדיקלית-טרוריסטית, שקמה ברצועת עזה בעקבות השתלטות חמא"ס על הרצועה ביוני 2007.

מעבר רפיח הפרוץ והמוני אדם וכלי רכב עוברים דרכו (ערוץ אלעאלם, 24 בינואר)

2. להערכתנו המטרות העיקריות של מהלך זה, בראיית חמא"ס, היו:

א. **הסרת או הקלה משמעותית בלחץ הישראלי** על רצועת עזה, שנוצר בעקבות סגירת המעברים המובילים לישראל ולמצרים.

ב. כפועל יוצא מכך, **הגברת חופש הפעולה של חמא"ס**, ושאר ארגוני הטרור, לבצע ירי רקטות ופיגועי טרור במתווים אחרים מרצועת עזה.

ג. לאפשר **התעצמות צבאית** של חמא"ס ע"י משטר גבול, שיאפשר **העברה נוחה ובלתי מופרעת של פעילים ואמצעי לחימה כולל כלי נשק מתקדמים** (רקטות תקניות, טילי נ"מ וכד').

ד. להפגין את **כוחה ועוצמתה של הישות החמא"סית מול מצרים** (והעולם הערבי) ולהניע את המצרים לתמוך בה בהתמודדותה **מול הרשות הפלסטינית**, שבהנהגת אבו מאזן.

3. המצרים, כעבר, נמנעו מלהתעמת עם המהלך המתריס של חמא"ס שהעמידה בפניהם דילמות לא פשוטות. בשטח אפשרו כוחות הביטחון המצריים את נהירת תושבי עזה לרפיח, מבלי להפעיל כוח צבאי דרסטי נגד הפלסטינים. **במישור הפוליטי**, מנסים המצרים כוחם בתיווך בין חמא"ס לאבו מאזן, במגמה למצוא פיתרון פנים-פלסטיני שיאפשר פתיחה מחודשת של מעבר רפיח על בסיס שונה מזה של "הסכם המעברים" מ-2005. **להערכתנו, כל פיתרון שיושג, על רקע המציאות החדשה שנוצרה משמעותו תהיה שליטה בפועל של חמא"ס על המעבר למצרים, "צינור החמצן" של רצועת עזה.**

4. בראייתה של ישראל המצב שנוצר **מהווה איום ביטחוני ברור**. גדר הגבול הפרוצה, ואפשרות פתיחה מחודשת של מעבר רפיח בשליטת חמא"ס, מאפשרים לארגוני הטרור הזרמה

שוטפת של אמצעי לחימה ופעילים לרצועת עזה (כולל פעילי הג'האד העולמי, הנהנים מנגישות טובה לאמצעי לחימה וסייענים בחצי האי סיני). בצד זאת יכולים ארגוני הטרור בקלות יחסית לשגר חוליות פיגוע לישראל דרך הגבול הישראלי-מצרי הפרוץ, מרצועת עזה לעד בואך אילת.

5. להלן תמונת מצב של האירועים מאז הפלת הגדר (ליל 22-23 ינואר) ועת עתה (28 בינואר 1200).

עיקרי ההתפתחויות בגבול שבין הרצועה למצרים

6. במרחב הגבול בין רצועת עזה לבין מצרים נמשכת זה היום השישי תנועה ערה של פלסטינים מרצועת עזה לרפיח וחזרה, שדעכה מעט בשל מזג האוויר. פלסטינים תושבי הרצועה ממשיכים להגיע לשטח מצרים במטרה לרכוש מצרכי מזון בסיסיים ודלק על מוצריו השונים. על פי ההערכות יצאו מאות אלפי פלסטינים דרך מעברי הגבול המאולתרים. עם התרחבות המעברים נפתחה הדרך גם לכלי רכב דרך שלושה מעברים עיקריים. דרך המעברים הללו נכנסו עשרות משאיות ובהן מוצרי צריכה, דלק וסולר ממצרים לעזה. ברוב החנויות ותחנות הדלק במרחב רפיח אלעריש אזל מלאי הסחורות.

פלסטינים נכנסים לרצועה עם סחורות שרכשו במצרים (ערוץ אלעאלם, 24 בינואר)

7. כוחות הביטחון המצריים ניסו בתחילה להשתלט על הפרצות בגדר ולהפסיק את זרימת הפלסטינים לרפיח. אולם פעילי חמאס פתחו פרצות חדשות בגדר, תוך שימוש בבולדוזרים, ויצרו מציאות של הפלת הגדר במקומות רבים. כוחות הביטחון המצריים הפגינו איפוק יחסי, ונמנעו מלהפעיל כוח רב ולפתוח באש על הפלסטינים על מנת לחסום את המעבר. למרות זאת אירעו בשטח כמה עימותים אלימים כאשר כוחות הביטחון המצריים ניסו לפזר את ההמון הפלסטיני באמצעות אלות, זרנוקי מים וכלבי משטרה. הפלסטינים מצידם יידו אבנים לעבר הכוחות המצריים. (ערוץ אלאקצא, 25 בינואר).

כוחות ביטחון מצריים מנסים למנוע את מעבר הפלסטינים (ערץ אלג'זירה, 25 בינואר)

8. מצרים הודיעה כי בקרב כוחות משמר הגבול והביטחון נפצעו 30-40 אנשים, ביניהם שני קצינים בכירים. שר החוץ אמר כי ההתגרויות הללו מצד הקבוצות הפלסטיניות נגד כוחות הביטחון מעוררות דאגה וכי צריך להבהיר לפלסטינים, שאסור בתכלית האיסור שהרצון המצרי לארח אותם ולהקל על חייהם יגיע לכדי איום על חייהם של אנשי כוחות הביטחון המצריים (סימז"ת, 26 בינואר). במקביל פנו שלטונות מצרים לראשי החמא"ס וביקשו מהם לפעול להפסקת ההתגרות בכוחות הביטחון המצריים בגבול עם הרצועה (אלחיאת, 26 בינואר).

9. נשיא מצרים חוסני מבראכ **הצהיר ב-26 בינואר שבימים הקרובים יישאר הגבול פתוח**, וכי מצרים תמשיך לאפשר לפלסטינים לעבור את הגבול על מנת לסייע להם להצטייד במוצרי יסוד להם הם זקוקים. (סימז"ת, 26 בינואר). עם זאת דרשו המצרים **שמעבר הפלסטינים יצמצם רק לשטחה של רפיח המצרית ולא יתאפשר מעבר הלאה לתוך סיני לכיוון אלעריש**. בשטח הצליחו כוחות הביטחון המצריים לחסום את הכניסה לאלעריש בפני הפלסטינים וסגרו בכוח את בתי העסק בעיר לאחר שתגברו כוחותיהם בעוד רפיח ומעברי הגבול נותרו פתוחים (27 לינואר).

10. ב-28 בינואר בשעות הצהריים, לאחר שישה ימים של תנועת אזרחים פלסטינים בלתי מופרעת, החלו כוחות ביטחון מצריים בשיתוף עם פעילים חמושים של חמא"ס לאטום את הפרצות ולעצור את שטף המכוניות החוצות את הגבול. ברצועת עזה מעריכים כי עד סוף השבוע תסתיים הנהירה ההמונית של הפלסטינים לכיוון מצרים (כתבתו של עלי ואקד Y-net, 28 בינואר).

הברחות אמצעי לחימה

11. קריסת גדר הגבול מאפשרת לארגוני הטרור להעביר באופן חופשי לרצועת עזה פעילי טרור ואמצעי לחימה (כולל כלי נשק מתקדמים, "מפרי איזון"), מבלי להזדקק לרשת המנהרות המפותחת שנבנתה מתחת ל"ציר פילדלפי". יתרה מזו פריצת המעבר מאפשרת חופש תנועה

לפעילי טרור העלולים לצאת לחצי האי סיני, לעבור את הגבול הישראלי מצרי הפרוץ ולבצע פיגועים בשטח ישראל.

12. על פי דיווחים ראשוניים בכלי התקשורת, הבריון ארגוני הטרור בימים האחרונים אמצעי לחימה וציוד צבאי לרצועת עזה. העיתון "ידיעות אחרונות" מצטט גורמים בחמא"ס אשר לדבריהם בשלושת הימים האחרונים הוברחו לרצועה רובי סער רבים, תחמושת ומקלעים בהם כבר נעשה בעבר שימוש לירי על מסוקי צה"ל. (ידיעות אחרונות, 27 בינואר). כמו כן דווח כי שלטונות מצרים עצרו בימים האחרונים עשרות פלסטינים חמושים ברובי סער ואקדחים שחצו את הגבול מרצועת עזה לרפיח המצרית (הארץ, 28 בינואר). גורמים מצריים גילו כי כוחות הביטחון עצרו פלסטינים במספר מחוזות וברשותם חומרי נפץ וטלפונים ניידים משוכללים, המסוגלים לפרוץ לרשתות התקשורת של כוחות הביטחון המצריים (אלשרק אלאוסט, 27 בינואר).

13. אופייה האסלאמי-רדיקאלי של רצועת עזה, חופש הפעולה של ארגוני הטרור המצויים בה, והקלות היחסית בה ניתן להיכנס אליה-כל אלה, עלולים להערכתנו לעודד כניסתם של גורמי ג'האד עולמי לרצועה. **אבו עבד אלרחמאן אלנצארי**, אחראי ההסברה ברצועת עזה של "ארגון פתח אלאסלאם בארץ הרבאט"², פרסם קריאה ללוחמי הג'האד ברחבי העולם לנצל את מעבר רפיח הפרוץ על מנת להגיע לעזה (פורום ג'האד עולמי בשם אלחסבה, 24 בינואר).

תגובות

מצרים

14. למול המהלך המתריס של חמא"ס ועל רקע גילויי הזדהות של האופוזיציה האסלאמית במצרים עם חמא"ס, נמנעו המצרים מלנסות לפתור את המשבר בדרך של הפעלת כוח צבאי נגד הפלסטינים. פעילותם מתמקדת במישור הדיפלומטי על מנת על מנת לנסות ולקדם פיתרון מדיני למשבר על בסיס הסכמה בין חמא"ס לאבו מאזן:

א. **הנשיא מבארכ קרא לחידוש הדיאלוג בין פת"ח לחמא"ס והביע נכונות לארחו במצרים**. לדבריו פריצת המעבר וזרימת הפלסטינים הם תוצאה ישירה של המצור ושל צעדי הענישה הקולקטיבית של ישראל. לדבריו, מצרים מוכנה מיד לפעול על מנת לגשר בין הגורמים הפלסטיניים אך היא איננה צד בסכסוכים הפנים-פלסטינים ואינה מוכנה להיות מעורבת בהם. (סימז"ת, 25 בינואר)

ב. **שר החוץ המצרי** אמר כי מצרים מעוניינת לחזור להסדרים ולהסכמים הקיימים בנוגע להפעלת מעברי הגבול והזמין את שתי ההנהגות הפלסטיניות היריבות להגיע

² ארגון טרור המהווה שלוחה של הג'האד העולמי. מוקד הכוח שלו היה במחנה הפליטים נהר אלבארד שבצפון לבנון שם דוכא ע"י צבא לבנון (ספטמבר 2007). לאחרונה החל נוטל אחריות על פיגועים ברצועת עזה. **ארץ הרבאט** (בערבית-אזור ספר): כינוי מוסלמי לטריטוריה המכונה **פלסטין**, אשר בשטחה נמצא הר הבית, אחד משלושה המקומות הקדושים לאסלאם. הואיל ואזור זה כבוש על ידי ישראל הוא נתפס כאזור בו הפלסטינים מהווים מעין חיל מצב שתפקידו יהיה ליטול חלק בג'האד העתידי לשחרור המקומות הקדושים לאסלאם.

בנפרד לקהיר לדיון בנושא. עם זאת הבהיר כי מצרים תקרא לפת"ח ולחמא"ס לשבת לדיאלוג רק לאחר שינוסח הסדר הולם שחמא"ס תהיה מוכנה לחתום עליו (סימו"ת, 26 בינואר). בשלב זה נראה כי משלחות חמא"ס ופת"ח יפגשו כל אחת בנפרד עם גורמי ממשל מצריים אבל לא תתקיים פגישה משולשת (רדיו BBC, 27 בינואר).

15. **ברחבי מצרים נמשכו ביטויי ההזדהות עם הפלסטינים ברצועת עזה, בעיקר מצד האופוזיציה של האחים המוסלמים:**

א. כ-1,500 איש הפגינו במהלך יריד הספרים המתקיים בימים אלה בקהיר. המפגינים התאספו על פי קריאה של האחים המוסלמים לאחר תפילת יום השישי וכתרו ע"י מאות אנשי ביטחון (סי"צ, 25 בינואר).

ב. שיירות סיוע הומניטארי רבות שיצאו מכל רחבי מצרים לכיוון רפיח לסייע להסרת המצור בעזה. הם לא הורשו להיכנס למחוז צפון סיני דבר שגרם לכך שרוב השיירות חזרו למקום ממנו באו. השיירה הגדולה ביותר נשלחה מהתאחדות הרופאים הערביים והיא כללה מזון ותרופות בשווי של מיליון דולר (אתר האחים המוסלמים, 25 בינואר).

16. ב-27 בינואר פתחה הטלוויזיה המצרית הממסדית, במסגרת תוכנית הבוקר שלה, אולפן פתוח בו שידרו כתבי הטלוויזיה שידור ישיר מרפיח המצרית, רפיח הפלסטינית ואלעריש. בנוסף לתכני השידור הרגילים שודרו בטלוויזיה, באופן חריג, גם מספר **שירי הסתה** נגד ישראל הכוללים תמונות המעידות על "טבח" שנעשה (כביכול) בעם הפלסטיני (טלוויזיה מצרית, 27 בינואר).

תנועת חמא"ס

17. תנועת חמא"ס, שלהערכתנו עמדה מאחורי פריצת הגדר, מנהלת מנהל משחק כפול מול המצרים: **מחד גיסא** היא עמדה מאחורי הפלת הגדר, הפעילה את התושבים הפלסטינים לעימותים עם כוחות הביטחון המצרים, היא מסרבת בכל תוקף להחזרת המצב לקדמותו ואינה מוכנה לקבל פיתרון שלא יבטיח לה שליטה על מעבר רפיח. **מאידך גיסא**, דוברי חמא"ס מעניקים בפומבי שבחים למצרים, מבהירים שפריצת גדר הגבול אינה מכוונת נגדה, מתנצלים על העימותים בין התושבים הפלסטינים לכוחות הביטחון המצרים ואף מביעים נכונות להגיע להסדר על ניהול פלסטיני-מצרי של מעבר רפיח (הסדר שמשמעותו **שליטה של חמא"ס על הכניסה והיציאה לרצועת עזה**)³.

18. **ח'אלד משעל** ראש הלשכה המדינית של חמא"ס אמר שבכוונת חמא"ס לשגר משלחת למצרים לדון בנושא מעבר רפיח. הוא חלק שבחים למצרים על התנהלותה בנושא והבהיר שפריצת המעבר אינה מכוונת נגד מצרים. הוא קרא למצרים להגיע עם הפלסטינים ל**סיכום**

³ ממשלת אסמאעיל הניה ניצלה את המשבר והודיעה כי פג תוקפו של "הסכם המעברים" (מאוגוסט 2005) שכן, לטענתה תוקפו הוגבל לשנה ואי אפשר לחדש את תוקפו לאחר שחודש כבר חודש פעם אחת (Palestine-info, 27 בינואר). להודעה זאת ספק אם יש ערך מדיני-משפטי באשר חמא"ס וממשלת הניה אינן שותפות ל"הסכם המעברים", אולם בוודאי יש לה **משמעות מעשית** שכן חמא"ס היא זאת השלטת על צידו הפלסטיני של מעבר רפיח.

על ניהול פלסטיני מצרי של מעבר רפיח שישים קץ להסכם הקודם. משעל גם התקשר לשרי החוץ הערביים שנפגשו (27 בינואר) בקהיר ודרש מהם לתמוך בעמדת מצרים הגורסת כי יש לפתוח את הגבול בפני תושבי רצועת עזה (Palestine-info, 27 בינואר).

ח'אלד משעל: ניהול פלסטיני (חמא"ס)-מצרי של מעבר רפיח (ערוץ אלעאלם, 25 בינואר)

19. יועצו של אסמאעיל הניה, **אחמד יוסף**, הצהיר כי המשלחת מטעם חמא"ס שתצא לקהיר תדון בקביעת מתווה לניהול מעבר רפיח. לדבריו מעוניינת חמא"ס בניהול משותף פלסטיני-מצרי של המעבר **מבלי** לשתף את ישראל ואת האיחוד האירופי כמתחייב מ"הסכם המעברים" מאוגוסט 2005 (סוכנות מען, 28 בינואר).

רשות פלסטינית

20. **אבו מאזן והרשות הפלסטינית** מצדדים בהעברת השליטה במעבר רפיח ומעברי הגבול לישראל **לידי מנגנוני הביטחון של הרשות**. בו בזמן הם מתנגדים להעברת השליטה במעברים לידי חמא"ס משום שהדבר יסייע להתעצמות חמא"ס ולחזוק שליטתה על רצועת עזה. אבו מאזן צפוי לצאת לקהיר (30 בינואר) על מנת לדון בנושא המעברים עם הנשיא מבארכ. להערכתנו, לנוכחות מנגנוני הביטחון של אבו מאזן במעבר רפיח (או במעברים עם ישראל) **לא תהיה משמעות מעשית** הן בשל העדר רצף טריטוריאלי בין הרצועה לגדה והן בשל שליטתה הצבאית של חמא"ס ברצועה ובמעברים.

21. על רקע קריסת גדר הגבול מתקיימים עתה מגעים בין הרשות הפלסטינית לבין מצרים. במסגרתם הגיע ראש הממשלה סלאם פיאצ' למצרים ונועד עם ראש המודיעין הכללי עמר סלימאן (סוכנות ופא, 26 בינואר) ועם שר החוץ המצרי אחמד אבו אלע'יט. בכירים ברשות התבטאו בעניין זה כדלקמן:

א. **נמר חמאד** יועצו המדיני של אבו מאזן אמר כי ההצעה בדבר מסירת המעברים מידי ישראל לרשות הפלסטינית הועלתה בכינוס פריס ושבה ועלתה לאחר האירועים האחרונים. לדבריו רעיונותיה של ישראל לפיתרון מהווים ניסיון להטיל את האחריות על

מצרים למצב ברצועה או לסייע לחמא"ס להקים אמירות בשליטתה ברצועת עזה (אלשרק אלאוסט, 26 בינואר).

ב. **יאסר עבד רבה** מזכיר הועד הפועל של אש"פ אמר כי אם המצב ימשך ישחק הדבר לידיה של ישראל, שכן זה יביא לניתוק הגדה המערבית מעזה. לדעתו הפיתרון היחיד למצב הוא העברת השליטה על המעברים לידי הרשות הפלסטינית (אלחיאט, 26 בינואר).

ג. **שר החוץ בממשלת פיאצ', ריאצ' אלמאלכי**, אמר שסוכם עם מצרים לפתור את המשבר בגבול בין הרצועה למצרים באמצעות יישום **הסכם המעברים וחדוש השליטה של משמר הנשיאות על מעבר רפיח** (רויטרס, 27 בינואר).

ישראל

22. בצה"ל עוקבים אחר ההתפתחויות וממשיכים לתגבר את הגבול עם מצרים (שאורכו כ-300 ק"מ). בעקבות התרעות נסגר כביש מס' 10 (הכביש לאורך הגבול בין ישראל למצרים). כמו כן נאסר על מטיילים לטייל בכ-20 אתרי טיול באזור הגבול (הארץ, 27 בינואר). בהוראת המטה ללוחמה בטרור התבקשו כל המטיילים הישראליים השוהים בחצי האי סיני לעזוב את האזור.

23. גורמים ביטחוניים בישראל רואים בפריצת המחסומים בעיה אסטרטגית בעלת השלכות מרחיקות לכת. לדברי גורמים אלה נוצרה עתה מציאות ביטחונית חדשה משום שקריסת "ציר פילדלפי" תוביל להברחת כמויות גדולות של "נשק מפר איזון" בכמויות גדולות, בעיקר טילי נ"ט ונ"מ, לרצועת עזה. כמו כן צפוי שחוליות מחבלים שיצאו מעזה לסיני כדי לחדור דרך הגבול הישראלי-מצרי הפרוץ ולבצע פיגועי טרור בשטח ישראל. (ידיעות אחרונות, 27 בינואר).

24. בלשכת ראש הממשלה התקיים דיון בהשלכות האסטרטגיות על המשבר והוחלט להידבר עם המצרים במטרה לפתור את המשבר ולא להתעמת עימם (ידיעות אחרונות, 27 בינואר). **הדרישה הישראלית מהמצרים היא להחזיר את המצב באזור רפיח לקדמותו**. ראש המטה הביטחוני-מדיני במשרד הביטחון האלוף (מיל.) עמוס גלעד שוחח במהלך סוף השבוע בהוראת שר הביטחון עם גורמים מצריים ודרש מהם להפסיק את התנועה הבלתי מבוקרת של פלסטינים מעזה למצרים. בשיחות הודגש האיום הביטחוני שנשקף למצרים כתוצאה מהמעבר החופשי. (הארץ, 27 בינואר).